

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/102187>

Please be advised that this information was generated on 2019-12-10 and may be subject to change.

‘Sur de Gaulle, voyez Lacouture’, kopte het Franse dagblad *Le Monde* in 1983 bij de verschijning van het eerste deel van Jean Lacoutures driedelige biografie van de Franse staatsman. Sindsdien verschenen andere eveneens monumentale biografieën van Eric Roussel (2002) en Paul-Marie de la Gorce (2008). De Britse journalist Jonathan Fenby verrichtte voor zijn *The General* geen eigen onderzoek. Evenmin

wilde hij een ‘nieuwe’ visie geven. Maar een integrale biografie in één handzaam boek – ruim 600 bladzijden – is al heel wat. Bovendien baseerde de auteur zich op een zeer uitgebreide literatuurstudie. Fenby toont zich uitstekend thuis in De Gaulles eigen geschriften, de herinneringen van talrijke tijdgenoten alsmede de historische studies over de Franse politiek en de internationale betrekkingen ten tijde van De Gaulle. De auteur is uitstekend ingevoerd in de Franse politiek. Hij werkte in Parijs voor persbureau Reuters tijdens de laatste jaren van De Gaulles presidentschap. Later was hij er correspondent voor *The Economist*. Tel daarbij Fenby’s vlotte pen en men heeft het recept voor een goede, *state-of-the-art* biografie.

Merkwaardig genoeg gaf Fenby zijn boek een ongeïnspireerde titel. *The general* verwijst vermoedelijk naar het ‘le général’ waarmee De Gaulle in Frankrijk vaak liefdevol-eerbiedig wordt aangeduid. Maar is dat ook

Nieuwste Tijd

Evenwichtige biografie van een politieke pokeraar

Jonathan Fenby, The General. Charles de Gaulle and the France he saved (Simon and Schuster; Londen 2010) 720p., € 44,75 ISBN 9781847373922

het prachtige van-dag-tot-dag-verslag van *les événements* van mei 1968, toen De Gaulle zijn greep op de gang van zaken kwijtraakte en premier Georges Pompidou de hete kolen uit het vuur moest halen.

Zo men een rode draad in het boek moet aanduiden, dan is dat wel de beschrijving van De Gaulle als geslepen politicus. Dat bewees hij al tijdens zijn ballingschap in Engeland toen hij verschillende pogingen – veelal gesteund door de Britse gastheren – om hem opzij te schuiven, wist te verhinderen. Fenby spreekt van een ‘high stake poker player’ (p.4) die een ‘cool political game’ (p.141) speelde. De Gaulle was een groot visionair die tegelijkertijd zijn motieven goed verborgen hield: ‘He was at one and the same time the most straightforward of politicians in his ultimate aims, and among the most tricky in the way he proceeded towards them, an Olympian who adopted wily, crab-like tactics.’ (p.430).

duidelijk voor Engelstalige lezers? De ondertitel, *Charles de Gaulle and the France he saved*, is evenmin een gelukkige keuze. De politieke, sociale en economische ontwikkelingen in Frankrijk – in het interbellum, tijdens de Bezetting en in de jaren 1950 en 1960 – krijgen inderdaad de nodige aandacht. Dat gebeurt degelijk en informatief, maar vormt toch zeker niet de hoofdzaak van de biografie. Een uitzondering is

De eerste maal dat De Gaulle Frankrijk redde, was in de Tweede Wereldoorlog, als leider van de Vrije Fransen. De tweede maal was tijdens de Algerije-kwestie vanaf 1958 tot 1962. De Franse bewoners van het departement die bij Frankrijk wilden blijven riep hij toe: 'Je vous ai compris'. Tegelijkertijd werkte hij pragmatisch naar een oplossing. Daarvoor had hij al zijn improvisatietalent en vermogen voor dubbelzinnigheid nodig om de kwestie in 1962 tot een goed einde te brengen.

Fenby schetst mooie portretten van De Gaulles tegenspelers, van Pétain en Churchill tot Pompidou. De verslagen van de vaak onstuimige discussies tussen De Gaulle en Churchill behoren tot de hoogtepunten van het boek. Een opvallend aspect van *The General* is ten slotte dat ook het persoonlijke leven van de hoofdpersoon kleur krijgt: enerzijds uitzonderlijk gereserveerd, anderzijds verlegen en kwetsbaar. Fenby maakt hier dankbaar gebruik van recente publicaties, onder meer van de herinneringen van de Gaulles zoon Philippe.

Fenby is zeker kritisch over zijn held. Zo toont hij het echech van De Gaulles politieke beweging, het *Rassemblement du Peuple Français*, dat na zijn oprichting in 1947 weliswaar een succes was, maar geen doorbraak wist te forceren in het Franse politieke systeem en uiteindelijk aan verdeeldheid ten prooi viel. Des te opmerkelijk was De Gaulles *comeback* in 1958 tegen de achtergrond van de Algerije-crisis. Ook over zijn laatste jaren als president is Fenby kritisch. Niet alleen tijdens de onlusten van mei 1968 ontglipte de wereld aan De Gaulle. Dat was al eerder, in 1965, het geval geweest. Bij de presidentsverkiezingen van dat jaar begon voor Fenby de neergang. De Gaulle zou weliswaar winnen, maar moest daarvoor de vernedering ondergaan van een tweede ronde

omdat hij in de eerste geen meerderheid had gekregen. De Olympische figuur bleek een gewoon politicus. Een veranderende maatschappij had nieuwe wensen, aldus Fenby: 'everyday realities counted for more than the President's sweeping rhetoric' (p.539). Ook in de buitenlandse politiek verloor De Gaulle steeds meer zijn greep op de zaak. In zijn steeds fellere kritiek op de Verenigde Staten leek hij steeds meer op Don Quichot. Zijn 'Europa tot aan de Oeral' was een illusie. Fenby suggereert dat De Gaulle in 1965 had moeten aftreden.

Een nadeel van *The General* is dat het boek zo nadrukkelijk voor een Engelstalig publiek is geschreven. Fenby's vertalingen van De Gaulles woorden zijn stellig knap, maar voor een niet-Engelstalige lezer nogal onhandig, vooral omdat de vindplaatsen – door het slordige notenapparaat – niet altijd zijn terug te vinden. Jammer is ook dat de auteur afstand houdt van actuele historisch-wetenschappelijke discussies. Zo laat hij het recente debat over de 'mythe' van De Gaulle voor wat het is. Maurice Agulhons mooie studie *De Gaulle. Histoire, symbole, mythe* (2000) ontbreekt in de – zoals gezegd – verder zo rijke literatuurlijst. Zo blijft onduidelijk hoe het kon gebeuren dat de man die tijdens zijn leven zoveel verzet opriep, in 2005 door links en rechts werd uitgeroepen tot 'le plus grand Français de tous les temps'.

'Sur de Gaulle, voyez Lacouture'. Bijna dertig jaar later is dat advies nog steeds geldig. Maar Fenby heeft wel een leesbare, rijke en vooral handzame biografie geschreven. En dat is een prestatie van formaat.

J.W.L. Brouwer

Radboud Universiteit Nijmegen

